

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gold. 40 kr., za pol leta 1 gold. 70 kr., za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold. 10 kr., za četrt leta 1 gold. 10 kr.

V Ljubljani 29. februarija 1888.

Obség: Kislo seno ni za molzne krave. — Semenski krompir. — Deteljna in žitna košnja v akordu. — Vprašanja in odgovori. — Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske. — Vrtnarske reči. — Andrej Einspieler. (Dalje.) — Nasledki „šnopsa“. (Dalje.) — Trgovinska in obrtna zbornica. — Prva slovenska stalna učiteljska razstava. — Iz državnega zbora. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Kislo seno ni za molzne krave.

Krmljenje molznih krav s kislim senom je na kvar njih mlečnosti. Krave molzejo po kislem senu manj in slabše. To čutijo kaj dobro gospodarji po krajih, koder imajo zgolj močvirno zemljo, ki rodi le kislo, pusto in trdo seno. V takih okoliščinah so gospodarji seveda prisiljeni, pokladati kislo seno tudi molznim kravam za glavni živež. Ali izkušnja jih dobro uči, da vpliva kislo seno kaj slabo na mlečnost, in da molzejo krave vedno manj, če jih krmijo s kislim senom, nego sicer.

To kažejo še posebno očitvidno in prepričevalno izkušnje na veliki kmetiji barona Ritterja v Monastiru na Furlanskem. Na tej kmetiji redijo zelo veliko molzne živine. Poleg krav domačega furlanskega plemena ravnajo tudi krave bolj žlahtnih in mlečnih plemen, kakor sosebno beljanskega plemena, katero je sploh priznано izvrstno za molžo. Toda glej! Tam doli se jim ta živina ne obnaša v mlečnosti. Najboljše krave molzejo tamkaj dosti manj in slabše nego so prej, akoravno jim jako dobro strežejo, in so kaj dobro rejene. Včasih se celo dogodi, da izgube dobre molznice skoro vso mlečnost. Nasproti temu pa se krave tako odebelijo in opitajo, da jih je čuda gledati.

Temu je pglavitni vzrok kislo seno, ki ga pridekuje po ondotnih močvirnih senožetih in katerega seveda še največ polagajo živini. Tako učijo tamkaj izkušnje do današnjega dne. Kislo seno torej ne daje mleka. pač pa meso. In korakoma s tem, t. j. z debelenjem, zastaja in se izgublja kravam mlečnost, če so bile prej tudi jako dobre molznice. Da pa tej očitni prikazni pripomaga nekoliko tudi tamošnje podnebje s svojim suhim in toplim vremenom, to je sicer tudi res.

Za nas živinorejce pa nastaje vendar le važna posledica! Pokladajmo namreč kislo seno rajši volom in konjem, molznim kravam pa dajajmo, če je le moči

vedno sladke krme, sladkega sena, detelje itd. itd. To je važno za kraje, koder poleg sladke krme pridelujejo tudi mnogo kislega sena.

V. R.

Semenski krompir.

Odkar je kranjska kmetijska družba spremenila poskusni vrt svoj v drevesnico, vzgaja le sadno drevje ter prideluje edino še semenskega krompirja bolj obilo. V ta namen poskuša stare in nove vrste krompirja, ter priporoča šele tedaj eno ali drugo vrsto, kadar je prepričana o njeni dobroti. Kar je slabih vrst, opusti jih precej družba, ter ne proda pridelka za seme, ampak za jed.

Semenski krompir kupuje družba vedno od semenarske postaje v Zborovu na Češkem, kateri zavod moremo prav živo priporočati.

V letu 1887. je poskušala družba veliko vrst krompirja; izmed onih vrst, katerih novo seme je dobila v tem letu, more priporočati le 9 vrst, katere bomo pozneje našteali.

Pred vsem moramo opomniti, da je zemlja poskusnega vrta zelo plitva, polna grušča, torej prav suha, in da je letos močno škodovala suša. Ako imenujejo krompirjevo letino dobro tedaj, ako da krompir v dobri in prav obdelani zemlji sedmeren pridelek, potem moramo imenovati rodovitnost naših vrst, ki so rasle letos ob neugodnem vremenu in na slabi zemlji, izvrstno.

Nastopna sestava kaže vrste, katere smo pridelali letos iz novega semena in katere moremo priporočati:

1. Rubin,	semena je bilo	50 $\frac{h}{g}$,	pridelali smo	580 $\frac{h}{g}$
2. Zgodnji rožnik,	„ „	50 „	„ „	580 „
3. Bela kraljica,	„ „	50 „	„ „	500 „
4. Magnum bonum,	„ „	50 „	„ „	580 „
5. Darling,	semena „ „	50 „	„ „	600 „
6. Biser,	„ „	50 „	„ „	450 „
7. Andersen,	„ „	50 „	„ „	450 „

8. Hertha,	"	"	50	"	"	420	"
8. Zborovski,	"	"	100	"	"	1300	"

Poleg teh vrst ima družba tudi druge, ki so ravno tako izvrstne ali pa še boljše. Naravno je, da more biti pridelek v boljši zemlji in ob boljšem vremenu izdatno večji. Da je seme kmetijske družbe izvrstno in zanesljivo, to nam pričajo mnoga pisma, ki jih dobivamo od kmetovalcev, kateri so poskusili ta semena.

Ker družbi ni do dobička, ampak le, da bi kmetovalcem pripomogla z zmerno ceno do dobrega, zanesljivega semena, zato je nastavila cene semenskemu krompirju prav nizke. Meterski cent (100 kgr.) stoji 3 gld., družabnike pa celo le 2 gld. 50 kr., torej manj nego velja krompir na trgu. Ker ima družba vsega krompirja le preko 100 met. centov na prodaj, naj se kmalu oglase kmetovalci, ki želijo našega semenskega krompirja.

Deteljna in žitna košnja v akordu.

Kakor seno, kosimo tudi deteljo in žito s kordalci. To je v navadi še posebno po večjih kmetijah, katere pridelujejo mnogo detelje in žita.

Ob istih okoliščinah je lažje kositi deteljo nego pa seno. Ročen kosec more pokositi 40 do 60 arov detelje na dan. On pokosi 1 ha. torej lahko v $1\frac{3}{4}$ do $2\frac{1}{2}$ dneh. To velja seveda za deteljo, katero so kosili o pravem času. Po tem takem bi imele biti tudi akordne cene za deteljno košnjo nekaj manjše nego za seneno košnjo.*) Znašati bi morale povprek za 1 ha. košnje prav za prav le 1 gld. 50 kr. do 2 gld. 50 kr. Kaj radi pa plačujejo deteljno košnjo po isti akordni ceni, po kateri seneno košnjo. Dogaja se celo v posebnih slučajih, da je treba za deteljno košnjo več plačati kordalcem nego za seneno košnjo. To je pa le izjemno mogoče.

Žitna košnja v akordu pa je dražja nego senena, če prav kosec lahko nakosi več žita na dan nego pa sena. Poglavitni vzrok temu je to, da so potrebni za žitno košnjo le izurjeni in skušeni kosci. To posebno sposobnost pa je treba dražje plačati tem bolj, ker spada žitna košnja tudi med najtežja gospodarska dela. Ob pravih razmerah je košnja ozimnega žita (pšenice, rži) bolj zamudljiva in zategadelj nekaj dražja nego košnja jarega žita (ječmena ovsa). Kosi se pa žito ali z žitno koso (s koso grabljivko), katera žito ob enem polaga, ali pa z navadno koso.

Vajen kosec pokosi z žitno koso 30 do 60 arov ozimnega žita na dan. Da pokosi 1 ha., potrebuje $1\frac{3}{4}$ do $3\frac{1}{4}$ dni. Jarega žita pa pokosi 45 do 70 arov na dan in zgotovi 1 ha. torej v $1\frac{1}{2}$ do $2\frac{1}{4}$ dnevih. Če mu gre delo dobro od rok, pokosi na dan lahko 50 arov ozimnega ali 60 arov jarega žita. Z navadno koso gre delo vsaj tako hitro od rok. Ker je pa treba pri tem še

ene ženske na duino, katera grabi in polaga pokošeno žito na stran, zato je košnja z navadno koso večidel za nekaj malega dražja nego z žitno koso.

Akordne cene za žitno košnjo so iz vzrokov, katere sem spredaj navedel, zmeraj večje nego za seneno košnjo. Ob istih okoliščinah, ob katerih se plačuje za košnjo 1 ha. sena 1 gld. 80 kr. do 3 gld., plačujejo gospodarji za žitno košnjo z velike večine 2 gld. 50 kr. od 1 ha.

Draže in dosti počasneje se žito žanje s srpom. Zato se pa to delo bolj pošteno opravi, ker se pri žetvi s srpom skoro nič zrnja ne ospe in ne poizgubi. Ženjica požanje na dan le po 8 do 10 arov žita, jarine tudi po več. Da požanje 1 ha., potrebuje torej 10 do $12\frac{1}{2}$ dni. Z drugimi besedami povedano: 10 do 12⁵, ženjic je treba, da požanjejo 1 ha. žita na dan. To pa stane 4 gld. do 5 gld., če dajemo ženjicam po 40 kr. dne. Poleglo žito naj se žanje s srpom. Sicer pa naj se kosi žito povsodi koder le primanjkuje cenih ženjic. Pri današnji nizki žitni ceni to tembolj kaže!

S pomočjo teh podatkov si lahko vsak gospodar za svoj kraj določi pravo akordno ceno za deteljno in žitno košnjo, uvažajoč pri tem odločilne krajne in gospodarske razmere.

V. R

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 14. Rešite mi v „Novicah“ vprašanje kako je ravnati s kuhanim maslom, ki se je ugrenilo, da dobi zopet pravi okus? (M. R. na Boh. B.)

Odgovor: Ako ni še maslo pregrenko, pomaga mu morda to le: Raztopite maslo v zgretem mleku, in ko se zmes hladi, pa mešajte dobro. Shlajeno zmes denite v pinjo ter pinjite nekaj časa tako, kakor smetano za surovo maslo. Maslo ki se vam v pinji v novič naredi, prekuhajte, kakor je pri vas navada. Ako pa to ne pomaga, poskusite to le: Vzemite na vsakih pet kilogramov masla 2 litra vode in zgrejte toliko oboje skupaj, da zavre voda. Potem prilivajte počasi na vsakih pet kilogramov masla po 30 gramov angleške žveplene kisline (ki je doboste v lekarni) in kuhajte to zmes še kakih 15 minut. Potem umorite kislino s stolčeno kreda in sicer vsakih 30 % kisline s 125 % krede. Kadar pridevate krede, mešajte dobro. Čisto maslo kuhajte potem še nekaj časa z vodo.

Morda kedo izmed naših č. bralcev ve kak drug dober pripomoček, kako popraviti grenko maslo?

Vprašanje 15. Rad bi vedel, kako se je ravnati po mesečnih izpremabah, kadar je namreč mlada luna ali mlaj, posebno ta mesec, ki je prosinec, kakor mi pravimo. Kaj menite Vi o prosinčevi luni, ali kaže napravljati trte, saditi, gnojiti, cepiti itd. Ne zamerite slabo načrtanega vprašanja, saj sem preprost kmet brez pouka in šol. (J. V. v Verdeli pri sv. Ivanu.)

Odgovor: Nič vam ne zamerimo, celo veseli nas, da nam zaupate. Le vselej se obrnite do nas, kadar potrebujete sveta, vselej vam radi ustrezemo. Kar se pa

*) Glej v „Novicah“ št. 7: Akordne cene za seneno košnjo.